

Jacek Adamek

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

ISLAMSKIE BANKI WIEJSKIE JAKO ELEMENT INDONEZYJSKIEGO SYSTEMU MIKROFINANSÓW – RYS STATYSTYCZNY¹

Streszczenie: Specyfika indonezyjskiego systemu finansowego, polegająca na współistnieniu zarówno pośredników przyjmujących odsetkową i bezodsetkową podstawę operacyjną prowadzonej działalności, jak i popytu na usługi finansowe, których charakterystyka pozostaje w zgodzie z kodem Islamu, decyduje, iż w państwie tym obserwujemy dynamiczny rozwój islamskich instytucji finansowych, w tym i tych oferujących produkty mikrofinansowe. W ich zbiorze istotne miejsce zajmują islamskie banki wiejskie. Celem artykułu jest próba statystycznej charakterystyki składowej komercyjnego rynku pośrednictwa mikrofinansowego, jaką tworzą wskazane wyżej jednostki bankowe.

Słowa kluczowe: finanse, mikrofinanse, islamskie instytucje mikrofinansowe.

1. Wstęp

Indonezja jest państwem, w którym obserwujemy dynamiczny rozwój komercyjnych instytucji mikrofinansowych, kierujących swe usługi do ubogiej części społeczeństwa, dotykanej zjawiskiem wykluczenia finansowego². Spotyka się tu również dużą różnorodność zarówno konwencjonalnych, jak i islamskich podmiotów mikrofinansowych, oferujących swe usługi największej na świecie, bo ponad 220-milionowej populacji wyznawców Islamu.

W skład indonezyjskiej infrastruktury pośrednictwa mikrofinansowego wchodzi aktualnie około 6000 formalnych i 48 000 półformalnych jednostek mikrofinansowych, funkcjonujących głównie na obszarach wiejskich i strefach słabo zurbanizowanych.

¹ Treść artykułu stanowi rezultat badań autora nad problematyką mikrofinansów islamskich i jest oparta m.in. na wybranych fragmentach monografii pt. *Mikrofinanse islamskie – założenia, produkty, praktyka*, która zostanie wydana w 2010 r. przez wydawnictwo CeDeWu.

² Wykluczenie owe, ograniczając lub uniemożliwiając wykorzystanie usług pośredników działających w głównym nurcie rynku finansowego, staje się czynnikiem zmniejszającym zdolność tych osób do podejmowania działań o charakterze gospodarczym, wychodzącym naprzeciw ich oczekiwaniom i potrzebom, definiowanym w obszarze zapewnienia i poprawy warunków życia, dostępu do edukacji, ochrony zdrowia itp.

wanych. Podmioty te obsługują około 45 mln deponentów, 32 mln kredytobiorców oraz 800 tys. sformalizowanych grup samopomocowych [4, s. 27; 8, s. 4]. Wśród owych jednostek ważne miejsce zajmuje grupa banków wiejskich – *Bank Perkreditan Rakyat* (BPR). Z jednej strony, stanowią one historycznie pierwszy zbiór pośredników mikrofinansowych oferujących swe usługi Indonezyjczykom, z drugiej zaś, są formą pośrednictwa, której formuła operacyjna bazuje zarówno na tradycyjnych, zachodnich normach ekonomiczno-finansowych, jak i normach, które pozostają w zgodzie z religijnym kodem Islamu³.

Specyfika indonezyjskiego systemu finansowego, w którym równolegle obok siebie funkcjonują pośrednicy przyjmujący odsetkową i bezodsetkową podstawę operacyjną prowadzonej działalności oraz popyt na usługi finansowe, których charakterystyka pozostaje w zgodzie z Shari', decyduje, iż w państwie tym obserwujemy dynamiczny rozwój islamskich instytucji finansowych, w tym i tych oferujących produkty mikrofinansowe. W ich zbiorze istotne miejsce zajmują islamskie banki wiejskie.

Mając na uwadze powyższe tło, formułuje się cel artykułu, którym jest próba statystycznej charakterystyki składowej komercyjnego rynku pośrednictwa mikrofinansowego, jaką tworzą wskazane wyżej jednostki bankowe.

Za hipotezę referatu przyjmuje się twierdzenie, zgodnie z którym islamskie banki wiejskie stanowią odpowiedź indonezyjskiego sektora finansowego na popyt zgłaszany w obszarze pośrednictwa mikrofinansowego, realizowanego w zgodzie z religijnym kodem Islamu, z największą na świecie liczbą wyznawców muzułmanów.

2. Islamskie banki wiejskie (BPRS)

Finanse islamskie, definiowane jako system finansowy oparty na islamskim prawie Shari', obejmują w Indonezji dwa typy instytucji, którymi są podmioty bankowe podporządkowujące swe funkcjonowanie prawu bankowemu oraz spółdzielnie finansowe, niestanowiące elementu formalnego sektora finansowego tego państwa. W grupie islamskich pośredników bankowych można z kolei wyróżnić:

- islamskie banki komercyjne – Bank Umum Syariah (BUS);
- islamskie oddziały tradycyjnych banków komercyjnych – Unit Usaha Syariah (UUS);
- islamskie banki wiejskie – Bank Perkreditan Rakyat Syariah (BPRS).

Bank Indonezji jako strategiczne cele rozwoju bankowości islamskiej wskazuje [10, s. 5] za Seibelem [9, s. 14]: „[...] wysoki poziom konkurencyjności pozostającej

³ Skupiając uwagę na islamskiej formie pośrednictwa mikrofinansowego realizowanej w tym kraju, wskazać należy, że jest ona reprezentowana przez: banki wiejskie działające w zgodzie z Shari' (*Bank Perkreditan Rakyat Syariah* – BPRS), islamskie spółdzielnie finansowe (*Baitul Maal Wat Tamwil* – BTM) oraz lombardy funkcjonujące w ramach państwowej jednostki (*Perum Pegadaian* – PP).

w zgodzie z religią Islamu, odgrywanie ważnej roli w zapewnieniu zrównoważonego rozwoju gospodarczego i tworzeniu narodowego bogactwa oraz globalną konkurencyjność, opartą na akceptacji międzynarodowych standardów operacyjnych”.

Indonezyjskie prawo bankowe wyodrębnia dwa typy podmiotów bankowych. Są to banki komercyjne oraz banki wiejskie (BPR).

Islamskie banki komercyjne (BUS) oraz islamskie oddziały tradycyjnych banków komercyjnych (UUS) stanowią subkategorię funkcjonujących w tym kraju komercyjnych podmiotów bankowych, zaś islamskie banki wiejskie (BPRS) traktowane są jako element zbioru banków wiejskich (BPR). Wybór podstawowych danych charakteryzujących omawiane wyżej podmioty bankowe zaprezentowano w tabeli 1.

Tabela 1. Indonezyjski sektor bankowy – wybrane informacje (bln Rp)

Sektor bankowy	Banki konwencjonalne		Banki islamskie		Razem	
	wartość	%	wartość	%	wartość	%
Banki komercyjne (BU)	1060,5	98,8	7,86	97,6	1068,4	98,8
Banki rolne (BPR)	12,7	1,2	0,19	2,4	12,9	1,2
Razem	1073,2	100	8,05	100	1081,3	100
Wybrane wielkości bilansowe	komercyjny sektor bankowy razem (wartość)		islamskie banki komercyjne			
			wartość	%		
Aktywa	1068,4		7,86	0,74		
Depozyty	888,6		5,72	0,64		
Pożyczki	477,2		5,53	1,16		
Pożyczki/depozyty	53,7%		96,6%			
Pożyczki niespłacone w terminie	8,2%		2,3%			

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [9, s. 91].

System banków wiejskich rozwija się w Indonezji od 1989 r., kiedy to powstał pierwszy tego typu bank (Bank Perkreditan Rakyat – BPR), działający na konwencjonalnych, odsetkowych zasadach. Ważną datą w ewolucji tego elementu sektora finansowego był rok 1991, w którym pojawia się pierwszy bank wiejski funkcjonujący w zgodzie z zasadami Shari’ (BPRS). Aktualnie w systemie tym działa 2134 podmiotów bankowych, z czego 2050 jednostek to tradycyjni pośrednicy finansowi (BPR), a 86 to banki funkcjonujące w zgodzie z kodem Islamu (BPRS).

Większość BPRS prowadzi swą aktywność na Jawie oraz Sumatrze, czyli obszarach największego skupienia mieszkańców Indonezji (zob. tabela 2).

Celem, dla którego powołano do życia islamskie banki wiejskie, jest wsparcie przedsiębiorczości ubogiej części społeczeństwa, szczególnie wśród małych przedsiębiorców zajmujących się handlem, produkcją i rolnictwem. Instytucje te wyraźnie

Tabela 2. Regionalne rozmieszczenie islamskich banków wiejskich (BPRS)

Prowincja	Islamskie banki wiejskie z licencją		BPRS cofnięte licencje
	liczba	%	
Jawa	53	61	4
Jawa Zachodnia	25		3
Banten	10		1
Jawa Centralna	5		–
D.I. Yogyakarta	2		–
Jawa Wschodnia	11		–
Sumatra	20	23,3	–
Nangroe Aceh Dar	5		
Sumatra Północna	5		
Sumatra Zachodnia	3		
Sumatra Południowa	1		
Lampung	3		
Bangkulu	1		
Riau	2		
Sulawesi	7	8,1	–
Sulawesi Południowa	7		
Kalimantan	2	2,3	–
Kalimantan Wschodnia	1		
Kalimantan Południowa	1		
Bali	1	1,2	–
Zachodnia Nusa Tenggara	2	2,3	–
Papua	1	1,2	–
Razem licencjonowane banki wiejskie	86	100	–
Cofnięte licencje razem			4
Islamskie banki wiejskie razem			90

Źródło: [9, s. 93].

akcentują swój prospołeczny charakter, w odróżnieniu do konwencjonalnych banków wiejskich, które są typowymi instytucjami zorientowanymi na maksymalizację zysków osiąganych z prowadzonej działalności finansowej. Jak podkreśla H.D. Seibel [9, s. 24], „[...] przyjęcie takiej misji przez BPRS implikowało powstawanie przynajmniej dwóch problemów. Po stronie popytu wielu klientów posiadało mylne pojęcie o bankowości islamskiej, łącząc ją z brakiem lub niskim kosztem pozyskania pieniądza wyrażanym przez marżę. Po stronie podaży zaś BPRS zamiast skupić się na bardziej dochodowych klientach, prowadzących już działalność gospodarczą i osiągających z tego tytułu określone dochody, kierowały swe usługi do ubogich. Ta różnica w misji wyraźnie determinowała powolny rozwój islamskiej formuły Banków Wiejskich”.

BPRS są jednostkami prywatnymi, pozostającymi w rękach indywidualnych udziałowców, w tym i pracowników. Nieliczne podmioty w swej strukturze właścicielskiej wykazują jednostki samorządowe, fundacje czy inne jednostki gospodarcze. W odróżnieniu od tradycyjnych banków wiejskich, w których ich udziałowcy zasiadają w ciałach zarządczych, nadzorczych i kontrolnych, wpływ prywatnych współwłaścicieli BPRS na zarządzanie tymi podmiotami jest znikomy.

Islamskie banki wiejskie są pośrednikami finansowymi oferującymi swe usługi dla wszystkich potencjalnych klientów bez względu na wyznawaną przez nich religię czy też status ekonomiczno-społeczny. Podstawowym sposobem klasyfikowania odbiorców usług finansowych oferowanych przez te podmioty jest ich podział na:

- klientów prowadzących działalność gospodarczą przez co najmniej dwa lata,
- klientów nowych, niemających doświadczeń związanych z aktywnością gospodarczą.

Przyjęcie takiej typologii rodzi konsekwencje zarówno w obszarze produktów oferowanych poszczególnym grupom, jak i struktury klientów, beneficjentów usług mikrofinansowych. Wiodącą grupą klientów (ok. 70%) są ubodzy przedsiębiorcy, szczególnie kupcy mający już doświadczenie w prowadzeniu działalności gospodarczej, ponadto ilościowa struktura klientów uzupełniana jest przez pracowników najemnych (ponad 20%) oraz osoby prowadzące gospodarstwa rolne (ok. 3%).

W przypadku finansowania klientów doświadczonych w prowadzeniu własnej działalności gospodarczej BPRS oferują im produkty oparte na mechanizmach *mudarabah*, *musharakah*, *murabahah*, zaś dla klientów nowych, uznawanych za obarczonych dużym potencjałem ryzyka oferowane są pożyczki *qard hasan*⁴.

Analiza populacji klientów islamskich banków wiejskich pozwala wskazać także na pewne prawidłowości. Otóż w przypadku depozytariuszy lokujących swe oszczędności w całym sektorze banków wiejskich ich liczba w 2003 r. osiągnęła poziom ponad 5,5 mln osób, przy średniej wynoszącej 2594 osoby na jedną placówkę bankową. Przy braku zbiorczych danych opisujących tę charakterystykę dla BPRS szacuje się, że średnia liczba depozytariuszy obsługiwana przez jeden bank to około 1000 osób.

Jeśli uwzględni się populację kredytobiorców, charakterystyki liczbowe tej grupy klientów przedstawiają się następująco: 2 mln osób obsługiwanych przez cały sektor banków wiejskich, przy średniej na bank wynoszącej 934, oraz 30 tys. kredytobiorców wykorzystujących usługi BPRS, przy średniej na bank 355 osób.

Obsługa klientów BPRS realizowana jest przez ich personel liczący od 11 do 38 pracowników, z czego blisko połowa, tj. 49%, to pracownicy pionów kredytowych, bezpośrednio kontaktujący się z aktualnymi i/lub potencjalnymi klientami. Ważny, z punktu widzenia lokalnego charakteru prowadzonej działalności mikrofinansowej, jest fakt geograficznego oddziaływania banku i jego oferty produktowej, obejmujący promień od 20 do 50 km, ze średnią 38 km.

⁴ Operacyjna charakterystyka islamskich produktów finansowych produktów jest przedmiotem rozważań wielu opracowań naukowych, w tym m.in.: [2; 1; 3].

BPRS prowadzą swoją działalność, wykorzystując: kapitały własne, powierzone środki finansowe oraz wypracowane zyski. Średnia wartość aktywów islamskiego banku wiejskiego (BPRS) wyrażana jest kwotą 270 tys. USD, stanowiąc około 37% tej samej podstawy właściwej dla konwencjonalnego banku wiejskiego (BPR). Jako podstawowe źródło finansowania prowadzonej działalności BPRS wskazuje się depozyty klientów, stanowiące około 57% wartości sumy bilansowej, rezerwy i zatrzymany zysk (23%), depozyty bankowe (11%) i pożyczki (3%).

Charakterystyki liczbowe sektora islamskich banków wiejskich oraz wybranych podmiotów bankowych funkcjonujących w tej grupie pośredników mikrofinansowych zaprezentowano w tab. 3 i 4.

Tabela 3. Islamskie banki wiejskie w Indonezji – rys statystyczny

Cecha	Banki wiejskie razem (BPR)		Islamskie banki wiejskie (BPRS)		BPRS/BPR (%)	
	1993 r.	2003 r.	1993 r.	2003 r.	1993 r.	2003 r.
1. Liczba banków	1709	2134	22	84	1,3	3,9
2. Wartość pożyczek (mln Rp)	1 195 868	9 180 000	7380	138 561	0,6	1,5
3. Wartość depozytów (mln Rp)	993 264	8 890 000	6118	109 999	0,6	1,2
4. Aktywa razem (mln Rp)	1 566 097	12 900 000	11 778	191 750	0,8	1,5
5. Pożyczki/depozyty (%)	120	103	120	125	–	–

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [9, s. 89].

Analizując dane zawarte w tych zestawieniach, warto podkreślić kilka problemów charakteryzujących działanie islamskich banków wiejskich, zob. [9, s. 62]:

1. BPRS powstawały w tym samym okresie, w którym rozwijały się ich bliźniacze jednostki, działające na konwencjonalnych, odsetkowych zasadach. Podmioty te nie osiągnęły jednak takiego rozmiaru swej działalności, jaki można zaobserwować w przypadku BPR.

2. Islamskie banki wiejskie są jednostkami małymi, a ich aktywność mierzona stopniem oddziaływania na rynek w porównaniu do BPR jest znikoma, lecz nie może ona pozostawać niezauważona. Banki te oraz ich aktywność jest elementem większej całości, tworzonej przez funkcjonujący w tym kraju system instytucji mikrofinansowych. Bez względu na operacyjną formułę prowadzonej działalności czy też poziom jej sformalizowania są narzędziem zwiększającym zdolność beneficjentów ich usług do poprawy swojej sytuacji ekonomiczno-społecznej.

3. Rozwój islamskiej formuły pośrednictwa finansowego, w tym i mikrofinansowego, którego reprezentantem są islamskie banki wiejskie bezpośrednio uzależniony jest od postrzegania tego typu podmiotów i ich produktów przez pryzmat ryzyka, korzyści, jakości oraz stabilności prowadzonej działalności finansowej, a także zgodności z wyznawanymi normami kulturowymi, wśród których normy

Tabela 4. Wybrane islamskie banki wiejskie – charakterystyki liczbowe

BPRS	Aktywa mln Rp	Depozyty mln Rp	Rachunki bieżące (%)	Depozyty terminowe (%)	Pożyczki (mln. Rp)
Alwadi'ah	6951	4109	59,2	40,8	5694,4
Artha Fis.	1404	619,2	75,8	24,2	1208,0
Harum Hik	6887	4017,7	34,9	65,1	4312,7
Wakalumni	12 554	6039,9	43,0	57,0	9652,8
Bangka	7689	5621,5	35,6	64,4	4562,8
Średnia	7097	4081	-	-	5086
Średnia dla 84 BPRS	2283	1309	53,2	46,8	-
BPRS	Ilość produktów depozytowych	Rachunki bieżące		Depozyty terminowe	
		Podział zysku Klient : Bank	Roczna stopa zwrotu (%)	Podział zysku Klient : Bank	Roczna stopa zwrotu (%)
Alwadi'ah	4	50 : 50	6	70 : 30	10
Artha Fis.	4	30 : 70	12	40 : 60	18
Harum Hik	3	40 : 60	8,8	65 : 35	14
Wakalumni	12	35 : 65	7,09	56 : 44 – 66 : 34	11,35 – 13,37
Bangka	–	40 : 60	7,5	55 : 45	11,5
Średnia	5,75	40 : 60	8,3	60 : 40	13
BPRS	Klienci razem	W tym mali przedsiębiorcy (%)	Kredytobiorcy	Liczba pracowników	Promień oddziaływania (km)
Alwadi'ah	4000	89	800	18	30
Artha Fis.	1150	90	163	11	20
Harum Hik	6000	63	800	22	50
Wakalumni	5000	95	2000	38	40
Bangka	1722	59	664	18	50
Średnia	3574	79	885	21,4	38

Źródło: [9, s. 93-98].

religijne zazwyczaj nie stanowią podstawowego argumentu przemawiającego za ich wyborem.

Niski popyt na islamskie usługi finansowe, słabość udziałowców, brak dobrego, dynamicznego zarządzania, nadmierne skomplikowanie praktyk bankowości islamskiej oraz nacisk na wykorzystanie przez ubogich nieformalnego sektora finansowego wyznaczają obszary, w których powinny nastąpić zmiany determinujące pożądany kierunek rozwoju islamskich banków wiejskich w Indonezji.

3. Podsumowanie

Prowadzone przez autora badania dotyczące islamskiej formuły świadczenia usług mikrofinansowych oraz analiza indonezyjskiego rynku pośrednictwa mikrofinansowego ze szczególnym uwzględnieniem funkcjonujących na nim islamskich banków wiejskich pozwala na sformułowanie kilku wniosków o różnej naturze czynionych w nich uogólnień:

1. Choć idea finansów islamskich jest historycznie kategorią bardzo dojrzałą, to jej praktyczna implementacja, przyjmująca wymiar zinstytucjonalizowanego pośrednictwa finansowego opartego na prawnych podstawach działania islamskich podmiotów finansowych datuje się od drugiej połowy XX w. Jest to stosunkowo młody element globalnego rynku finansowego, który aktualnie doświadcza bardzo dynamicznego rozwoju pod względem ilościowym, wartościowym, jak i jakościowym.

2. Poziom zasobności światowej populacji muzułmanów liczącej obecnie ponad 1,6 mld osób [11] wskazuje, że grupa ta jest jednym z największych odbiorców pomocy świadczonej przez podmioty mikrofinansowe, których produkty, poprzez ich wykorzystanie, stwarzają szansę poprawy pozycji ekonomiczno-finansowej milionom wyznawców Islamu. Fakt ten jest również impulsem rozwoju islamskiej formuły pośrednictwa mikrofinansowego, kierowanej do osób, które w wyborze usług finansowych i podmiotów je świadczących kierują się przesłankami religijnymi⁵.

3. Choć okres funkcjonowania indonezyjskich banków wiejskich działających na odsetkowej i bezodsetkowej formule świadczonych usług jest zbliżony, to poziom rozwoju islamskich banków wiejskich jest stosunkowo słaby, o czym stanowią dane zawarte w tab. 5.

Tabela 5. Miary rozwoju sektora islamskich banków wiejskich (BPRS) funkcjonujących w Indonezji

Miara rozwoju	Poziom (%)
Udział liczby BPRS w sektorze banków wiejskich	4,0
Udział wartości aktywów BPRS w aktywach sektora banków wiejskich	1,5
Udział wartości aktywów BPRS w aktywach sektora bankowego Indonezji	0,2
Udział wartości pożyczek BPRS w pożyczkach sektora banków wiejskich	1,5
Udział wartości depozytów BPRS w depozytach sektora banków wiejskich	1,2
Udział klientów obsługiwanych przez BPRS w liczbie klientów sektora banków wiejskich	1,5
Udział klientów obsługiwanych przez BPRS w liczbie klientów indonezyjskiego sektora mikrofinansowego	0,14

Źródło: [9, s. 61].

⁵ Szerzej zob. m.in. w: [11; 6, s. 60–65].

Analiza tego stanu rzeczy pozwala wskazać kilka jego przyczyn, do których, jak już wcześniej wspomniano, zaliczyć możemy: niski popyt na islamskie usługi finansowe, słabość udziałowców finansujących działanie tego typu podmiotów, brak dobrej i dynamicznej kadry zarządczej, nadmierne skomplikowanie praktyk bankowości islamskiej, nacisk na wykorzystanie przez ubogich nieformalnego sektora finansowego oraz pewną pragmatykę zachowań potencjalnych klientów, którzy w swoich wyborach kierują się przesłankami o wyższej racjonalności niż względy religijne. Tezę tę potwierdzają także poniższe słowa [7, s. 18] za [9, s. 32] „[...] ogólnie aktualne wyniki banków islamskich pozostają w tyle w porównaniu z wynikami ich starszych braci, banków konwencjonalnych, gdyż:

- ludzie wolą system bankowy, charakteryzowany przez lepsze usługi, większą ich dostępność i wiarygodność, a z drugiej strony unikają banków islamskich z powodu ograniczonej oferty produktowej, małej jej elastyczności, niskiego statusu i słabej ich wiarygodności,
- osoby, które są otwarte na informacje i mają do niej dostęp, skłaniają się ku wykorzystaniu usług banków islamskich, traktując to jako próbę, która ma przekonać ich do tego modelu funkcjonowania pośrednictwa finansowego”.

4. Weryfikacja hipotezy przyjętej we wstępie tego artykułu (wskazującej, że islamskie banki wiejskie stanowią odpowiedź indonezyjskiego sektora finansowego na popyt zgłaszany w obszarze pośrednictwa mikrofinansowego, realizowanego w zgodzie z religijnym kodem Islamu, wyznawanym przez największą na świecie, narodową populację muzułmanów) jest utrudniona ze względu na niejednoznaczność danych, które miałyby służyć jej potwierdzeniu lub falsyfikacji. Z jednej strony, mamy do czynienia ze statystykami pokazującymi stosunkowo małe znaczenie tej formy pośrednictwa finansowego w pokryciu zapotrzebowania na produkty mikrofinansowe zgłaszane przez Indonezyjczyków. Z drugiej zaś strony, obserwowany przyrost zmiennych opisujących liczbę i aktywność islamskich banków wiejskich tworzy potencjalną bazę do ekspansji tego typu podmiotów, realizowanej w środowisku:

- największej na świecie narodowej populacji muzułmanów,
- zwiększającego się poziomu ubóstwa będącego pochodną doświadczanego aktualnie kryzysu,
- obserwowanego wśród wyznawców Islamu powrotu do korzeni tej religii, wyznaczających także zasady i kształt wykorzystania usług finansowych.

Literatura

- [1] Buszko A., *Wpływ rozwiązań zwyczajowych na funkcjonowanie islamskich banków komercyjnych*, „Bank i Kredyt” 2005, nr 7.
- [2] Dhumale R., Sapcanin A., *An Application of Islamic Banking Principles to Microfinance: Technical Note*, World Bank 2003.
- [3] Errico L., Farahbaksh M., *Islamic Banking: Issues In Prudential Regulations and Supervision*, “IMF Working Paper” International Monetary Fund, Washington D.C. 1998, 30.

- [4] *Islamic Microfinance Report for the International Development Law Organization*, Allen & Overy 2009, www.assaif.org/content/download/5884/34059/file/Islamic%20Microfinance%20Report.pdf.
- [5] Karim N., Tarazi M., Reille X., *Islamic Microfinance: An Emerging Market Niche*, "CGAP Focus Note" 2008, no. 49, www.cgap.org/gm/document-1.9.5029/FN49.pdf.
- [6] Obaidullah M., Khan T., *Islamic Microfinance Development – Challenges and Initiatives*, "Policy Dialogue Paper" Islamic Development Bank, 2008, no. 2.
- [7] Ratnawati A. [et al.], *Sharia Bank: Potency, Preference & [the] Community's Attitude toward It in West Java – Executive Summary 2000*.
- [8] Seibel H.D., *Islamic Microfinance: The Challenge of Institutional Diversity*, "SOJOURN: Journal of Social Issues in Southeast Asia" 2008 April, www.findarticles.com/p/articles/mi_hb3413/is_1_23/ai_n29444200/.
- [9] Seibel H.D., *Islamic Microfinance in Indonesia*, Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit, Eschborn 2005.
- [10] *World's Muslim Population – Statistics About the Muslim Population of the World* www.islamic-population.com/world_general.html.

ISLAMIC RURAL BANKS AS THE ELEMENT OF INDONESIAN MICROFINANCE SYSTEM – STATISTICAL OUTLINE

Summary: The specific nature of Indonesian financial system, in which intermediaries presenting an interest oriented and interest free operational approach of conducted activities, function next to each other and the demand for financial services, characterized by the attributes in line with Islamic code, decide that in this country one can observe dynamic development of Islamic financial institutions, including these offering microfinance products. In such a set an important place is taken by Islamic Rural Banks. The objective of the hereby article is an attempt to provide statistical componential characteristics of a commercial bank offering microfinance intermediation formed by the above indicated bank units.